

LAVO Uotila Sina

04.07.2017
JULKINEN

Asia

EU-kansalaisaloitetta koskeva tilannekatsaus ja julkinen kuuleminen

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 211/2011 kansalaisaloitteesta annettiin 16.2.2011 ja sitä alettiin soveltaa 1.4.2012 lukien. Komission ensimmäinen varapuheenjohtaja Frans Timmermans ilmoitti keväällä 2017, että komission tarkoituksena on antaa vuoden 2017 lopulla säädösehdotus EU-kansalaisaloiteasetuksen muuttamiseksi. Komission mukaan tavoitteena on helpottaa EU-kansalaisaloitteen järjestämistä ja tuenilmausten antamista sekä varmistaa, että kansalaisaloite todella edistää keskustelua, lisää kansalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa EU:n politiikkaan ja tuo EU:ta lähemmäs kansalaisia.

Suomi pyrkii ennakkovaikuttamaan EU-kansalaisaloitetta koskevan säädösehdotuksen sisältöön. Yhtenä keinona on osallistuminen komission kansalaisaloitteesta 24.5.2017 käynnistämään julkiseen kuulemiseen, joka päättyy 16.8.2017. Konsultaation kohderyhmänä ovat kansalais- ja muut järjestöt, jotka edistävät osallistuvan demokratian välineiden käyttöä, sekä yksittäiset viranomaiset, jotka ovat mukana kansalaisaloitemenettelyssä ja/tai muihin vastaaviin osallistuvan demokratian välineisiin liittyvissä menettelyissä, minkä lisäksi jäsenvaltiot voivat osallistua konsultaatioon. Suomi tuo näkemyksiään esille myös muun muassa komission vetämässä asiantuntijaverkostossa ja neuvoston yleisten asioiden työryhmässä. Kansalaisten osallistumismahdollisuudet EU:n toimintaan ovat olleet esillä myös paremman sääntelyn agendalla.

Vastauksessa konsultaatioon esitettäisiin Suomen tärkeinä pitämiä näkökohtia, joista monet ovat olleet esillä jo alkuperäisestä EU-kansalaisaloiteasetuksesta neuvoteltaessa. Samalla tuotaisiin esille, että kannanotot ovat tässä vaiheessa alustavia. Jäsenvaltioiden on mahdollista esittää komissiolle täydentäviä huomioita myös konsultaatiota koskevan edellä mainitun määräajan jälkeen, esimerkiksi komission vetämässä asiantuntijaverkostossa.

Suomen kanta

Suomi pitää tärkeänä, että komissio on järjestänyt EU-kansalaisaloitteesta julkisen kuulemisen, jolla pyritään selvittämään, miten kansalaisaloitteen toimivuutta voitaisiin parantaa. Konsultaatioon osallistuminen on yksi keino ennakkovaikuttaa tulevan säädösehdotuksen sisältöön. Keskeistä on osallistuvan demokratian vahvistaminen ja

kansalaisten sekä kansalaisyhteiskunnan vaikutusmahdollisuuksien lisääminen kansalaisaloitteella. Sen lisäksi, että kansalaisaloite voi johtaa komission antamaan lainsäädäntöehdotukseen, kansalaisaloitteella voidaan nostaa poliittiseen keskusteluun erilaisia asioita EU:ssa. Kansalaisaloitetta koskevien menettelyjen ja edellytysten on oltava mahdollisimman selkeitä ja käyttäjäystävällisiä sekä oikeasuhtaisia kansalaisaloitteen luonteeseen nähden.

1 EU-kansalaisaloitteen valmistelu, kansalaistoimikunta

Suomi pitää tärkeänä, että EU-kansalaisaloitteen järjestäjät saavat komissiolta riittävästi tietoa ja apua aloitteen järjestämisessä. Konsultaatiosta käy ilmi, että erityisesti rekisteröintivaiheessa annettavaa neuvontaa ja tukea on jo lisätty. Komissiolla on neuvontaa varten EU-kansalaisaloiteasetuksessa edellytetty yhteyspiste. Lisäksi komissio on laatinut informatiivisen kansalaisaloitesivuston ja kansalaisaloiteoppaan.

Mitä tulee järjestäjien vastuuseen tuenilmaisijoiden antamien henkilötietojen suojasta sekä tietosuojan ja varojen hallinnoinnista, Suomi pitää tärkeänä, että säännöt ovat selkeitä ja järjestäjille tarjotaan asiassa opastusta. Se, että tuenilmaisijoilta edellytettävien henkilötietojen määrää vähennettäisiin, vähentäisi vastaavasti myös järjestäjien vastuulla olevien henkilötietojen määrää. Suomi kuitenkin ymmärtää, että jotkin jäsenvaltiot tarvitsevat oman kansallisen järjestelmänsä vuoksi enemmän henkilötietoja kuin toiset jäsenvaltiot. Se vaihtoehto, että online-keruu tapahtuisi suoraan komission tarjoamalla palvelinalustalla, mahdollisesti rajoittaisi järjestäjien vastuuta henkilötiedoista ja olisi selkeää paitsi järjestäjien myös tuenilmaisijoiden kannalta.

2 EU-kansalaisaloitteen rekisteröinti

Suomi katsoo, että EU-kansalaisaloitteen sisällön kuuluminen komission toimivaltaan on myös jatkossa perusteltua arvioida rekisteröintivaiheessa, jotta vältytään tarpeettomilta tuenilmausten keräämisiltä. Suomi pitää myönteisenä sitä, että komissio on sallinut kansalaisaloite-ehdotusten osittaisen rekisteröinnin tilanteissa, joissa asia kuuluu osittain komission toimivaltaan. Tällaiseen tilanteeseen voi tosin liittyä tulkintaongelmia, minkä vuoksi yhteistyö järjestäjien kanssa on tärkeää. Myös vaihtoehto, jonka mukaan kansalaisaloitteen järjestäjät laativat aloite-ehdotuksensa uudelleen saatuaan komissiolta neuvoja, vaikuttaa perustellulta.

Esillä on myös kysymys siitä, pitäisikö tilanteessa, jolloin komissio arvioi, että kansalaisaloite-ehdotus ei kuulu sen toimivaltaan, järjestäjien voida kerätä tuenilmauksia sillä edellytyksellä, että tuenilmaisijoille ilmoitetaan, että kansalaisaloite-ehdotus ei kuulu komission toimivaltaan. Tällöin tuenilmaisijat antaisivat tukensa tietäen, että aloite ei voisiikaan johtaa EU-säädösehdotuksen antamiseen. Tässä ajatuksena on ilmeisesti poliittisen keskustelun lisääminen. Tavoite keskustelun lisäämisestä on sinänsä kannatettava, mutta asia edellyttää lisäselvityksiä. Olennaista on se, ettei kansalaisten keskuudessa synny vääriä odotuksia siitä, missä asioissa komissio voi antaa säädösehdotuksen.

3 Tuenilmausten kerääminen EU-kansalaisaloitteelle

Suomi kannattaa sitä, että komission tarjoamasta järjestelystä, jossa komission palvelimia voidaan käyttää online-keräysjärjestelmien alustana, tehtäisiin pysyvä. Perusteltua olisi, että tuo palvelin olisi järjestäjien käytössä heti EU-kansalaisaloitteen rekisteröinnin jälkeen.

Mitä tulee uusien sähköisten tunnistamisratkaisujen (erityisesti sähköinen tunnistaminen, eIDAS-ratkaisu) käyttöönottoon, Suomi suhtautuu tähän myönteisesti. Edelleen tulisi olla mahdollista myös se, että tuenilmauslomake täytetään verkossa. Myös mahdollisuus antaa tuenilmaus paperilla tulee säilyttää. Näin myös kansalaiset, jotka eivät käytä sähköisiä palveluja, voisivat tukea aloitetta.

Tuenilmausten keräämistä koskevan ajan osalta Suomi kannattaa alustavasti sitä vaihtoehtoa, että keruu aika pidennettäisiin 18 kuukaudeksi laskettuna aloitteen rekisteröinnistä, tai sitä vaihtoehtoa, että järjestäjät voisivat valita tuenilmausten keräämisen alkamispäivän tietyn ajan sisällä, jolloin keruu aika voisi olla edelleen 12 kuukautta.

Mitä tulee tuenilmaisijoita koskeviin edellytyksiin, Suomen näkemyksen mukaan nykysääntely, jonka mukaan voidakseen ilmaista tukensa EU-kansalaisaloitteelle, henkilön on oltava ikänsä puolesta oikeutettu äänestämään Euroopan parlamentin vaaleissa, voidaan säilyttää. Toisaalta Suomi ymmärtää myös perusteita sille, että ikäraja lasketaan 16 vuoteen, ja on valmis harkitsemaan asiaa.

Tuenilmaisijoiden henkilötietojen tarkistamisen tulisi olla mahdollisimman luotettavaa. Kansalaisaloitteen tukemiselle ei tule kuitenkaan asettaa liian korkeita vaatimuksia ottaen huomioon aloitteen luonne. Se, että tuenilmaisijalta pyydetään vain ne henkilötiedot, jotka kussakin maassa tarvitaan tuenilmauksen tarkistamista varten, vaikuttaa perustellulta. Suomen osalta henkilöllisyysasiakirjan tai -numeron ilmoittamista tuenilmauksen yhteydessä ei tälläkään hetkellä edellytetä, vaan tuenilmaus tarkistetaan henkilön nimen, syntymäajan, kansalaisuuden ja asuinmaan perusteella.

Mitä tulee EU:n ulkopuolella asuviin EU:n kansalaisiin, myös heidän tulisi voida ilmaista tukensa EU-kansalaisaloitteelle, jos he täyttävät yleiset tuenilmauksen antamista koskevat edellytykset (EU-kansalaisaloiteasetuksessa edellytetään tällä hetkellä, että EU-kansalainen on ikänsä puolesta oikeutettu äänestämään Euroopan parlamentin vaaleissa). Tämä on jo mahdollista niiden Suomen kansalaisten kohdalla, jotka asuvat EU:n ulkopuolella.

4 EU-kansalaisaloitteen toimittaminen komissiolle ja jatkotoimet

Suomi pitää kannatettavana määräajan säätämistä sille, milloin järjestäjien tulisi toimittaa EU-kansalaisaloite komissiolle tuenilmausten keräämisen jälkeen. Tämä vähentäisi epävarmuutta aloitetta tukeneiden henkilöiden keskuudessa. Määräaika ei kuitenkaan saisi olla liian pitkä. Kannatettavalta vaikuttaisi alustavasti se, että määräaika olisi enintään kuusi kuukautta.

On perusteltua, että ennen komission vastaamista kansalaisaloitteeseen se kuulee erilaisia näkemyksiä edustavia sidosryhmiä. Sitä, miten kuulemisen tulisi käytännössä tapahtua, on arvioitava erikseen. Komissiolla tulisi myös olla vastauksensa valmistelua varten enemmän aikaa kuin sillä nyt oleva kolme kuukautta, jotta sillä tosiasiaa olisi mahdollisuus kuulla sidosryhmiä laajalti. Sitä vastoin siihen, että Euroopan parlamentin ja neuvoston tulisi voida ottaa kantaa kansalaisaloitteeseen ennen komission päätöstä jatkotoimista, Suomi suhtautuu ainakin tässä vaiheessa varauksellisesti.

5 Avoimuus ja tiedottaminen

Suomi kannattaa myös sitä, että EU-kansalaisaloitetta koskevaa kansalaistiedotusta parannetaan mahdollisuuksien mukaan. Keinoina voivat olla esimerkiksi komission

kansalaisaloitesivuston tehokkaampi hyödyntäminen ja erilaiset kampanjat. Mahdollisuuksien mukaan voitaisiin myös tutkia, voidaanko erilaisia kansallisia suoran vaikuttamisen sivustoja käyttää tiedottamisessa hyväksi. Merkitystä on myös kansalaisjärjestöjen toiminnalla.

Pääasiallinen sisältö

EU-kansalaisaloitteen avulla vähintään miljoona EU-kansalaista voi yhdessä pyytää komissiolta säädösehdotuksen tekemistä asioista, joissa heidän mielestään tarvitaan säädöstä perussopimusten soveltamiseksi. Kansalaisaloitteen tekeminen tuli mahdolliseksi Lissabonin sopimuksen ja EU-kansalaisaloiteasetuksen myötä.

Komissio julkaisi 31.3.2015 EU-kansalaisaloiteasetuksen soveltamista käsittelevän kertomuksen (COM(2015) 145), jossa todettiin, että nykyisiin sääntöihin ja menettelyihin liittyy monenlaisia haasteita. Esillä on ollut erilaisia keinoja kansalaisaloiteinstrumenttiin liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi. On katsottu, että joitakin asioita voidaan hoitaa käytännön järjestelyin, joistakin asioista voidaan säätää komission delegoiduilla säädöksillä tai täytäntöönpanosäädöksillä ja jotkin asiat edellyttävät EU-kansalaisaloiteasetuksen tarkistamista.

Komission nyt avaaman konsultaation alkuosan kysymykset on suunnattu erityisesti EU-kansalaisaloitteen järjestäjille (organizers) ja tuenilmaisijoille (signatories). Henkilökohtaisia kokemuksia koskevan osan jälkeen tulee viisi osaa, joita tarkastellaan pääpiirteittäin seuraavassa.

1 EU-kansalaisaloitteen valmistelu, kansalaistoimikunta

EU-kansalaisaloiteasetuksen mukaan kansalaisaloitteen järjestäjien tulee muodostaa kansalaisaloitetta varten kansalaistoimikunta. Siinä on oltava vähintään seitsemän EU-kansalaista, jotka ovat ainakin seitsemän eri EU-jäsenvaltion asukkaita ja joilla on ikänsä puolesta äänioikeus Euroopan parlamentin vaaleissa. Ennen kuin kansalaisaloitteen järjestäjät alkavat kerätä kansalaisilta tuenilmauksia, heidän tulee saada komissiolta aloitetta koskeva myönteinen rekisteröintipäätös (rekisteröinnin edellytyksistä ks. alla toinen kohta).

Useat kansalaistoimikunnat ovat tuoneet esille sen, että toimikunnan jäsenten vastuuseen voi liittyä ongelmia erityisesti siksi, että he ovat vastuussa tuenilmausten keräämisestä ja näin myös tuenilmaisijoiden antamien henkilötietojen suojasta. Myös tietosuojan hallinnointiin ja varojen keräämiseen voi toimikunnan jäsenten mukaan liittyä ongelma, joka johtuu siitä, että toimikunnan jäsenet toimivat yksityishenkilöinä (kansalaistoimikunnalla ei ole oikeushenkilöllisyyttä) ja asuvat vähintään seitsemässä eri jäsenvaltiossa.

Komissio tiedustelee sitä, pitäisikö tiedon ja avun tarjoamista EU-kansalaisaloitteiden järjestäjille lisätä, ja sitä, miten järjestäjien vastuuta voisi parhaiten rajoittaa.

2 EU-kansalaisaloitteen rekisteröinti

Ennen kuin EU-kansalaisaloitteen järjestäjät voivat ryhtyä keräämään tuenilmauksia heidän on EU-kansalaisaloiteasetuksen mukaan haettava aloitteen rekisteröintiä komissiolta ja komission on rekisteröitävä se. Ehdotetun kansalaisaloitteen rekisteröinti edellyttää seuraavien edellytysten täyttymistä: 1) Kansalaisaloitetoimikunta on muodostettu ja yhteyshenkilöt nimetty, 2) ehdotettu kansalaisaloite ei selvästi ylitä

komission toimivaltaa tehdä ehdotus EU:n säädökseksi, jolla sovelletaan perussopimuksia, 3) aloite ei ole selvästi oikeuden väärinkäyttöä, aiheeton tai tehty haitantekotarkoituksessa ja 4) aloite ei ole selvästi SEU 2 artiklassa esitettyjen EU:n arvojen vastainen. Jos komissio katsoo, että jokin näistä edellytyksistä ei täyty, se epää rekisteröinnin. Käytännössä komissio on vedonnut usein toimivaltaperusteeseen kieltäytymisensä perusteena.

Komission mukaan sen lisäksi, että komissio on viime aikoina pyrkinyt helpottamaan rekisteröintivaihetta lisäämällä kansalaisaloitteiden järjestäjille annettavaa neuvontaa ja tukea, se on alkanut sallia kansalaisaloite-ehdotusten osittaisen rekisteröinnin tapauksissa, joissa vain osa ehdotuksesta kuuluu komission toimivaltaan. Rekisteröintipäätökset julkaistaan verkossa kansalaisaloiterekisterissä, mikä takaa niiden avoimuuden.

Komissio tiedustelelee sitä, pitäisikö rekisteröintivaiheessa myös vastaisuudessa tarkistaa, että EU-kansalaisaloite kuuluu komission toimivaltaan. Lisäksi komissio kysyy, mitä pitäisi tehdä, jos komissio arvioi, että kansalaisaloite-ehdotus ei osittain tai miltyään osin kuulu komission toimivaltaan.

3 Tuenilmausten kerääminen EU-kansalaisaloitteelle

EU-kansalaisaloiteasetuksen mukaan sen jälkeen, kun komissio on rekisteröinyt ehdotetun kansalaisaloitteen, järjestäjillä on 12 kuukautta aikaa kerätä kansalaisilta vaadittu määrä tuenilmauksia. Tuenilmaisijat voivat esittää tuenilmauksensa joko verkossa tai paperimuodossa.

Tuenilmausten keräämiseksi verkossa järjestäjien on perustettava online-keruujärjestelmä ja saatava järjestelmälle hyväksyntä sen EU-jäsenvaltion toimivaltaiselta viranomaiselta (Suomessa *Viestintävirasto*), jossa kerätyt tiedot on tarkoitus säilyttää, ennen kuin järjestelmän kautta voidaan ruveta keräämään tuenilmauksia. Hyväksynnän edellytyksenä on muun muassa se, että tuenilmaisijoiden tiedot kerätään ja tallennetaan online-järjestelmässä turvallisesti, mistä säädetään tarkemmin komission täytäntöönpanoasetuksessa. Järjestäjät voivat pyytää järjestelmälle hyväksyntää joko ennen kuin komissio rekisteröi kansalaisaloite-ehdotuksen tai sen jälkeen. Tuenilmausten keruun ajan katsotaan kuitenkin alkavan päivänä, jona komissio rekisteröi kansalaisaloite-ehdotuksen, riippumatta siitä, onko järjestelmä jo hyväksytty. Näin ollen keruun ajan tosiasiallinen pituus voi vaihdella.

Komissio on kehittänyt tuenilmausten keräämistä varten maksuttoman niin sanotun avoimen lähdekoodin ohjelmiston, ja järjestäjät voivat käyttää joko tuota ohjelmistoa tai muuta, vapaavalintaista ohjelmistoa. Ohjelmiston lisäksi järjestäjät tarvitsevat palvelimen keruujärjestelmän alustaksi.

Ensimmäisillä kansalaisaloitteiden järjestäjillä oli vaikeuksia löytää sopivia ja kohtuuhintaisia palvelimia keruujärjestelmää varten, minkä vuoksi komissio on poikkeuksellisesti tarjonnut omia palvelimiaan järjestäjien online-keruujärjestelmien alustaksi maksutta, vaikka sitä ei siihen asetuksessa velvoiteta. Komission palvelimia käyttävien järjestäjien on silti haettava järjestelmälleen kansallisten viranomaisten hyväksyntä asetuksen mukaisesti.

Komissio tiedustelelee sitä, pitäisikö komission poikkeusjärjestely, jossa komission palvelimia voidaan käyttää online-keruujärjestelmien alustana, säilyttää. Lisäksi komissio kysyy näkemystä uusien sähköisten tunnistamisratkaisujen käyttöönotosta,

mahdollisesti tuenilmauslomakkeen verkossa tapahtuvan täyttämisen rinnalla. Edelleen komissio esittää kysymyksiä liittyen paperimuotoiseen keruuseen. Komissio kysyy myös näkemystä tuenilmausten keruuajan pituudesta.

Konsultaatiossa tarkastellaan myös tuenilmaisijoita koskevia edellytyksiä. EU-kansalaisaloiteasetuksen mukaan kaikki EU:n kansalaiset, jotka ovat ikänsä puolesta oikeutettuja äänestämään Euroopan parlamentin vaaleissa (alaikäraja 18 vuotta kaikissa muissa jäsenvaltioissa paitsi Itävallassa, jossa äänioikeusikä on 16 vuotta), voivat ilmaista tukensa EU-kansalaisaloitteelle. Tuenilmaisijan tulee antaa henkilötietonsa, jotta kyseinen jäsenvaltio voi tarkistaa tuenilmauksen.

Eri jäsenvaltioiden osalta henkilötietojen määrä ja tyyppi vaihtelevat huomattavasti. Tähän vaikuttaa se, millaista tuenilmausten tarkistusmenettelyä kussakin jäsenvaltiossa käytetään ja/tai miten maan väestörekisterijärjestelmä on organisoitu. Eri maissa on myös erilainen käsitys erityyppisten henkilötietojen arkaluonteisuudesta. Suomen osalta edellytettäviä henkilötietoja ovat nimi, syntymäaika, kansalaisuus ja asuinmaa. Komissio on antanut delegoituja asetuksia, joilla on vähennetty joidenkin jäsenvaltioiden edellyttämien henkilötietojen määrää.

Komissio esittää monia kysymyksiä liittyen tuenilmaisijoita koskeviin edellytyksiin ja tuenilmaisijoilta vaadittaviin henkilötietoihin.

4 EU-kansalaisaloitteen toimittaminen komissiolle ja jatkotoimet

Sen jälkeen, kun EU-kansalaisaloitteelle on saatu vähintään miljoona tuenilmausta ja niistä tietyt EU-kansalaisaloiteasetuksessa määritellyt vähimmäismäärät vähintään seitsemästä EU-jäsenvaltiosta ja kun toimivaltaiset kansalliset viranomaiset (Suomessa Väestörekisterikeskus) ovat tarkistaneet tuenilmaukset, järjestäjät voivat toimittaa aloitteensa komissiolle. Tuenilmausten tarkistamisen (joka saa kestää enintään kolme kuukautta) jälkeen kansalaisaloitteen toimittamiselle komissioon ei ole vahvistettu erityistä määräaika. Tämä saattaa aiheuttaa epävarmuutta sekä EU:n toimielimissä että kansalaisten keskuudessa.

Kansalaisaloitteen toimittaminen komissiolle käynnistää kolmen kuukauden tutkintamenettelyn, jossa on seuraavat vaiheet: 1) Komission edustajat tapaavat aloitteen järjestäjät, jotta nämä voivat selittää tarkemmin aloitteen sisältöä, 2) järjestäjät saavat tilaisuuden esitellä aloitteensa Euroopan parlamentissa järjestettävässä julkisessa kuulemistilaisuudessa ja 3) komissio antaa virallisen vastauksensa, jossa selostetaan aloitteen perusteella mahdollisesti esitettävät toimet ja perustellaan, miksi ne toteutetaan tai miksi toimiin ei ryhdytä. Komissio antaa asioista tiedonantoja.

Eri sidosryhmät ovat tuoneet ongelmana esiin sen, että Euroopan parlamentissa järjestettävissä julkisissa kuulemistilaisuuksissa eivät eri näkemyksiä edustavat sidosryhmät välttämättä saa tilaisuutta esittää mielipiteitään. Lisäksi ne ovat katsoneet, että komission tutkintamenettelylle varattu kolmen kuukauden määräaika on liian lyhyt eikä riitä virallisen sidosryhmien kuulemisen järjestämiseen Euroopan parlamentin kuulemistilaisuuden lisäksi.

Komissio tiedustele, pitäisikö EU-kansalaisaloitteen toimittamiselle komissioon tuenilmausten keräämisen jälkeen asettaa määräaika. Lisäksi komissio kysyy kantaa siihen, miten voitaisiin varmistaa, että erilaisia näkemyksiä edustavia sidosryhmiä kuullaan ennen kuin komissio vastaa kansalaisaloitteeseen. Komissio tiedustele myös,

pitäisikö Euroopan parlamentin ja neuvoston voida ottaa kantaa kansalaisaloitteeseen ennen kuin komissio tekee päätöksen sitä koskevista jatkotoimista.

5 Avoimuus ja tiedottaminen

Komissio pyrkii edistämään avointa tiedottamista EU-kansalaisaloitteesta.

Tässä yhteydessä komissio tiedustelee näkemystä siihen, miten EU-kansalaisaloitetta koskevaa kansalaistiedotusta voitaisiin parantaa.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

EU-kansalaisaloiteasetus on annettu SEUT 24 artiklan ensimmäisen kohdan perusteella (tavallinen lainsäätämismenettely). Tämä tulee olemaan myös annettavan muutosehdotuksen oikeusperusta.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentin perussopimus-, työjärjestys- ja toimielinasioiden valiokunta AFCO on laatimassa oma-aloitemietintöä EU-kansalaisaloiteasetuksen muuttamisesta. Esittelijäksi on nimetty György Schöpflin (EPP/HU). Lausunnon antavia valiokuntia ovat tämänhetkisen tiedon mukaan vetoomusvaliokunta PETI ja kulttuuri- ja koulutusvaliokunta CULT. Asiasta äänestetään ilmeisesti marraskuussa 2017. Lisäksi Euroopan parlamentti on antanut EU-kansalaisaloitteesta päätöslauselman lokakuussa 2015. Se on myös laatinut joitakin tutkimuksia kansalaisaloitteen toimeenpanosta. Parlamentissa käydyissä keskusteluissa on korostettu sitä, että kansalaisaloiteasetuksen tulisi olla nykyistä yksinkertaisempi.

Kansallinen valmistelu

Asiaa on käsitelty 3.-4.7.2017 oikeudelliset kysymykset –jaoston (EU 35) kirjallisessa menettelyssä. Sitä ennen on oltu tiettyjen teknisten kysymysten osalta yhteydessä liikenne- ja viestintäministeriöön sekä Viestintävirastoon. Komission julkisesta kuulemisesta on tiedotettu myös Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukuntaa (Kane).

Eduskuntakäsittely

EU-kansalaisaloiteasetuksen valmisteluvaiheeseen liittyen: U-kirjelmä 11/2010 vp, U-jatkokirjeet 3.6.2010 ja 10.11.2010; PeVL 23/2010 vp, PeVP 56/2010 vp, SuVX 34/2010 vp, SuVX 53/2010 vp ja SuVX 123/2010 vp. Kansalaisaloitetta koskevan vihreän kirjan vaiheeseen liittyen: E-kirje 166/2009 vp ja E-jatkokirje 3.2.2010; SuVL 3/2009 vp ja PeVP 15/2010 vp.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

EU-kansalaisaloitteen tekemiseen liittyvää EU-kansalaisaloiteasetusta täydentävää sääntelyä sisältyy kansalaisaloitelain (12/2012) 10 §:ään, jossa säädetään viranomaistehtävistä. Lisäksi EU-kansalaisaloitteeseen soveltuu lain 15 §, jossa säädetään muutoksenhausta viranomaisten päätöksiin. Myös henkilötietolakiin (523/1999), vahingonkorvauslakiin (412/1974) ja rikoslakiin (39/1889) sisältyy EU-kansalaisaloitteen kannalta merkityksellisiä säännöksiä.

Mitä tulee valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan väliseen toimivallanjakoon, EU-kansalaisaloiteasetus koskee sananvapautta, osallistumisoikeutta ja äänestys-oikeutta Euroopan parlamentin vaaleissa sekä väestökirjanpitoa, jotka Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 2 ja 42 kohdan sekä 29 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan ovat valtakunnalle kuuluvia asioita.

Taloudelliset vaikutukset

Taloudellisten vaikutusten arvioiminen ei ole tässä vaiheessa mahdollista. Toivottavaa on, että komission tulevaan ehdotukseen sisältyy kattava vaikutusarviointi.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Komissio on rekisteröinyt 16.6.2017 mennessä 46 ehdotettua EU-kansalaisaloitetta. Rekisteröintipyyntöistä 20 on evätty komission katsoessa, että ne ylittivät selvästi komission toimivallan tehdä ehdotus EU-säädökseksi. Rekisteröintien määrä on kuitenkin viime aikoina lisääntynyt merkittävästi. Kolme kansalaisaloitetta on edennyt komission tiedonantoon, jossa se on luvannut toteuttaa joitain toimenpiteitä.

Euroopan oikeusasiamies on julkaissut oma-aloitteisen tutkimuksen kansalaisaloitteesta maaliskuussa 2013. Alueiden komitea on antanut kansalaisaloitteesta lausunnon lokakuussa 2015 ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitea lausunnon heinäkuussa 2016. Kansalaisaloitteesta on keskusteltu myös yleisellä tasolla neuvoston yleisten asioiden työryhmässä, minkä lisäksi siitä on keskusteltu REFIT-foorumilla. Lisäksi kansalaisaloitteen toimivuudesta on tehty useita tutkimuksia, mukaan luettuina teknistä toteutusta koskevat tutkimukset, ja kansalaisjärjestöt ovat arvioineet kansalaisaloitetta.

EU:n tuomioistuimessa on ollut vireillä EU-kansalaisaloitetta koskevia asioita. Yleisten asioiden tuomioistuin on kahdessa asiassa kumonnut komission kielteisen rekisteröintipäätöksen (tuomio 3.2.2017, *Minority SafePack*, T-646/13, EU:T:2017:59, ja tuomio 10.5.2017, *Efler ym.*, T-754/14, EU:T:2017:323).

Asiakirjat

Komission asiakirja 24.5.2017 ”Julkinen kuuleminen: Eurooppalainen kansalaisaloite”; linkki komission sivulle, jossa asiakirja on myös suomeksi ja ruotsiksi:
http://ec.europa.eu/info/consultations/public-consultation-european-citizens-initiative_fi
http://ec.europa.eu/info/consultations/public-consultation-european-citizens-initiative_sv

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Oikeusministeriö, lainsäädäntöneuvos Sina Uotila, p. 02951 50536 (laatija)
 Oikeusministeriö, ylitarkastaja Heini Huotarinen, p. 02951 50127
 Valtioneuvoston kanslia, lainsäädäntöneuvos Heidi Kaila, p. 02951 60313
 Väestörekisterikeskus, kehityspäällikkö Pauli Pekkanen, p. 02955 35282

EUTORI-tunnus

EU/2017/1153

Liitteet

Viite

Asiasanat
Hoitaa

Tiedoksi
